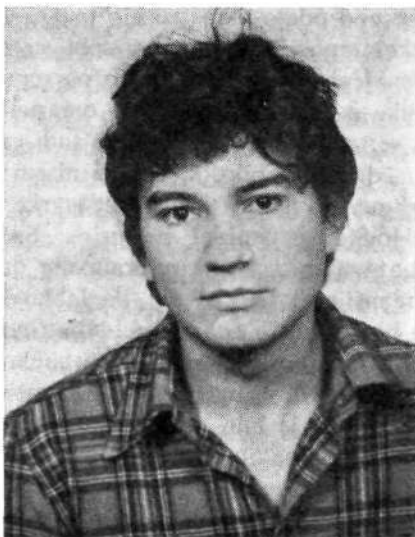

Milan
Bufar

Dve zgodbi

POLETNA SMRT

V sobi je bilo šest postelj. Dve sta bili prazni. Ko sem vstopil, sta se dve starki trepetaje dvignili na komolce in me pogledali. Žile na vratu so se jima napele. Nato so žile na vratu popustile in glavi sta jima omahnili v blazini. Obležali sta in me opazovali. Tretja starka je bila obrnjena z obrazom k steni. Ni se ozrla. Tudi ona se ni ozrla. Ležala je na hrbtu z odprtimi usti in s trdno zaprtimi očmi. Dihala je počasi in

glasno. Tisti starki, ki sta bili zbujeni, sta me opazovali od spodaj navzgor. Suha starka je rekla: »Že nekaj ur je, kar spi. Kaj ni že od jutra, ko spi?« Obrnila se je k drugi starki. Ta je samo vzdihnila. »Že od jutra se ni prebudila. Zjutraj ni bila še nič zbudena,« je nadaljevala. »Ste njen sorodnik?« Priskimal sem. Bil sem v zadregi. Pogledal sem še enkrat po sobi; in ker ni bilo ničesar zanimivejšega, sem opazoval muhe, ki so živčno krožile okrog luči na stropu. Čutiti je bilo vso toploto poletja na bolniških oknih in neznosni smrad po urinu starcev iz hodnika. Ker je bil torej pojem hodnika v tesni povezavi z urinom, sem raje mislil na okna. Pravzaprav je bilo v sobi le eno. Bilo je veliko, belo, umazano okno. Toda onkraj okna so napol vidni trepetajoči vodni hlapi nasilno izhlapevali z dvorišča. Bilo je res čudno, da lahko ljudje umirajo v tem času. Vselej sem mislil, da poleti ne bi smel nihče umirati. Ljudje pa so umirali prav tako zanesljivo v vseh časih. To bi moral vedeti. Skoz okno so prihajali lomljeni glasovi z ulice. Vedel sem, da ležijo med zaprtima šipama črna telesa mrtvih muh. Njihove tanke noge so molele v strop. Zaželel sem si, da bi lahko bil kmalu spet zunaj. Ker nisem vedel, kaj naj počnem sedaj, sem se prestopil in pogledal starki. Starka, ki je spregovorila, me je radovedno opazovala. Na sebi je imela samo majico s kratkimi rokavi. Gledal sem njene sive roke z otečenimi, modrimi žilami in ohlapno kožo na njih. Njene oči so bile motne in ploščate. »Drugače je bila vedno dobra,« je čez čas rekla. »Kako?« sem vprašal. Nisem vedel, o čem govori. »Dobra je bila. Samo danes je, ko tako spi.« Druga starka je zmajala z glavo. Rekla je »Oh, Kristus«. Ves čas me je gledala. Ona pa je spala z odprtimi usti in narahlo hropla. Oči je imela tesno zaprte. Lica so ji zatekla. Tudi roke so ji zatele od prevelikega števila injekcij. Kjer

pa ji koža ni zatekla, je bila izredno bela in nežna z redkimi malimi rdečimi bradavicami. Približal sem se njeni postelji in sédel nasproti nji. Začudil sem se, ker so bile njene noge pod odejo tako strašno tanke, da jih skoro ni bilo videti. Dihala je enakomerno. Tudi muhe v sobi so enakomerno brenčale in butale ob luč. Ob njeni postelji je bila nočna omarica in nad njo so bile pribite majhne slike z Materjo božjo. Na omarici je bilo vse polno zdravil. Ne spominjam se, ali so bili na posteljah tudi grafi z bolnikovimi temperaturami. Mislim, da jih ni bilo. V bolnici nisem videl nobenega zdravnika. Tudi bolničark ne. Na hodniku so sedele starke, ki so lahko hodile. Pogovarjale so se. Hodnik je smrdel po urinu. Sedel sem na prazni bolniški postelji in opazoval njo, ko je umirala, ne da bi se bila samo še enkrat prebudila. Premišljeval sem o tem, da lahko kdo umre v času, kakršen je bil ta, ne da bi se vsaj še enkrat prebudil. Starki me nista gledali več. Zdaj sta gledali v strop. Poslušal sem njeno enakomerno hropenje in brenčanje muh okrog luči. Nič drugega ni bilo. Pomislil sem, da bi bil rad spet zunaj. Zelo preprosto je bilo misliti na to, na poletje tam zunaj in na morje, kamor bi šel popoldne plavat. Zelo preprosto je bilo tudi vedeti, da bodo muhe krožile z nespremenjeno hitrostjo in smerjo še potem, ko bo ona dokončno mrtva. Tudi smrt je bila nekaj zelo preprostega v tem času. Dovolj je bilo nanjo pozabiti in vsa stvar je bila urejena. Navsezadnje je bil to čas, v katerem bi ljudje ne smeli nikoli umirati.

POROD

Prva misel še ni bila ustvarjena, ko smo ležali v lenobni belini anonimnih bivališč v ulici šestih splaknjenih prstov, v vsakdanjosti in bolesi, in iz kraja porajajočega se vetra je sunkovito vstal začetnik našega usihajočega rodu neporočenih sorodnikov, da bi položil svoje seme znanja, preden bi nastopila doba tisočletne lakote, ki so jo oznanjali orumeneli papirusi velikih revolucij in francoskih rodovnikov iz krasnih kamnitih portalov svetlišč; in kdor jih je bral, je padel na kolena in poljubljal njegov prag, kajti bil je še veliko več kot cesar in tista je bila njegova volja; in ko je prišel čas, smo se otroci pene z navihanimi repki kot pujski dvignili, rožnati v silnem neurju in groznem gromenju, v joku z bliski in popkovino, se moško prebili skozi neprehodne gozdove brezčasnosti in molčečega niča in previdno krenili v namignjeno smer, razpršeno kot milnica na vodi in negotovo kot črv v ornici, zakaj črnska dežela nas je izvrгла iz svojih bokov; in povem vam, da ni bila strahopetna kljub vsemu strahovitemu trganju in rjoventju v čudoviti, nezavedni naglici porajanja; in ob tistem času, ki smo ga poneli s seboj iz praznine, smo sprožili še začetek vsega sveta, obnovili prekinjeno svetlobo, ki je obarvala nebo in zemljo in nastajajoče stvari, ki jim še nihče ni vedel imena, občutke, ki so se razvijali v osebnost prav pred našimi mislimi, in vsakovrstne atmosfere, ki nam jih je bilo usojeno opisati; in globoka naivnost je vladala nad vsem, čista in rahla, dokler ni začela usihati z nami, z nasmehom klovn, ki se rodi v četrtek, ker je bilo tako

vse klavno in osamljeno in zapuščeno; in ko bi ne bilo vijoličastih rož, bi bil smeh naše edino žalostno orožje in zato so ga bila naša usta polna, tako strašno požrešna so bila, in zajela so klavnični odtok z vso maščobo laži in umetnosti in požrla plavajočo ihto navideznega delovanja v tistih utrujajočih dneh stvaritve in njih sadovi so se nesmiselni in sterilni vlekli od prvega do zadnjega hotenja brez najmanjše moči za razumevanje in borbo; zato smo se jim široko smejali, a naš smeh ni bil porogljiv, samo globoko vdan in ponižujoč za tiste, ki v steklenih kletkah kot rdeče ribice iščejo svojemu kroženju konec; in vedno z nasmehom smo se spustili tja, kjer je bila svetloba najmočnejša, kakor nočne večče popadejo svetilke, in videli, kako so lomili adamova rebra v javnem parku večnosti, kjer so bile pomaranče velike kot lubenice brez pečk na drevju in kjer je v popoldnevih deževalo sicer prepovedano mleko in kjer so veje krvavele med, če si jih zlomil; in tedaj jih je naskočil roj brenčavih večbarvnih vrabcev in mi smo obšli rodovitna tla, ki ne poznajo ilovnatih razpok, in se strnili v gosto jato puščavskih kobilic in neustavljivo opustošili pozibavajoča sonca v poljih in anarhične make ob njih, kajti napočila so leta sedmerih suhih bikov in splavljenih telet; pa saj veste, kako požrešne so nam čeljusti in kako poželjiva srca v žilah in kako tanke nožice, ki jih nosijo, samo poskusite jih pogoltniti s kavo, če se jih ne bojite čutiti v sapniku in če se vam ne studijo zmečkani trupi žuželk, ki se tarejo drug z drugim med letom in jim drobovje pod tolikšnim pritiskom belkasto bljuva, da ga zaman skušajo ustaviti z zelenimi krili; ali niste nikoli videli na posnetku ali na terenu umirajoče z razparanimi trebuh, saj jih je vendar tako preprosto odreti in narediti iz dank krvavice z najslabšim rižem sveta, kajti vedite, da je naš grozni let enkrat in ni časa, da bi se kakorkoli pomišljali ali zgražali, ker je namreč tudi bivanje enkratno in gorje vam, če zamudite vožnjo, zakaj nobenega povratnega listka in nobenega rjavega sladila ni potem dobiti, ki bi vam mogel to povrniti; in potovanje samo vam ne daje nobenega pojasnila, ker je samo kratek izsek brez načrta po senčni strani polmeseca, kjer vas bomo naskakovali kot konjske muhe gnijajoča trupla in počasi vam bomo izgrizli lica in nosove, vam ljubeznivo izvrtali oči in sladko izsesali možgane in vaše čiste lobanje bodo dišeči češnjevi cvetovi, v katerih se bomo napajali, koristne čebele, ki so deležne zdravilne hvale, in z mesom bomo pospravili še nepokesane grehe in dušo, ki v resnici nikoli ne vzleti tja gor, vsaj jaz je še nisem videl tega počenjati in drugi prav tako ne, in z njo tudi vse neizpolnjene želje, kajti čas, ki smo vam ga odmerili, je prekleto kratek in upi in goreča sla zvišanih pritiskov bodo izginila, kot so nastala, iz nič v nič, medtem ko ste se še v njem vračali v mehka telesa življenj, te krvaveče polne mene, in hranili svoje dragoceno seme, ki poganja žito in radič v dolinah in iz žil vam bo teklo vino s pregledanim poreklom, iz mesa pa bodo zmesili naglo vstajajoč in dobro zapečen kruh, ki prijetno hrusta pod zobmi, iz kosti odišavljena mila in okuženo ozračje, toliko prefinjenih receptov poznajo; in tedaj, ko se bodo bele vrane napajale, boste nenadoma in dokončno izdihnili in pustili za seboj prav majhna delca brez vsakršne veljave in kratko neizpolnjeno dobo, ko lahko človek dela le to,

kar pač ve in zna; in mi smo bili resnično veseli, da vas spravimo s te dragocene poti, kajti preveč vas jo tepta in praši, ko pa je edina reč, ki ste jo res zmogli, medsebojno uničevanje, parjenje za kratek čas in zlorabljanje prepolnih želodcev, in to vam je šlo kar lepo izpod rok; in z užitkom smo na vaše izpraznjeno mesto postavili barvne sveče, ki jih prižigamo ob vigilih, da se pozabavamo, medtem ko vaš mleček uporabljamo za mazivo, če je dovolj svež in vlažen; zato smo vas čakali v zasedi prav takrat, ko vam je zastajal dih in so vam potna telesa obstala in zadihano upadla; in tedaj smo vam z zarjavelimi noži iztrgali prehitro utripajoče srce in ga izželi kot limono nad pričakujočo puščavo pomladi in iz njene kisle prsti so vzklile zbadljive rastline, ki so ob stoletnih deževjih obrodile grenke sadeže spoznanj in ti so se jokaje odpirali pregnanim sončnim žarkom in njihove slane solze so kapale ob vzdihih potrnosti in pesek jih je brezbrizno vpiljal vase in zakasnela vročina se jim je rogala iz daljav; kajti nobena stvar ne presega njene zlobe in bilo je zaradi nje, da so morala vsa bitja neusmiljeno rasti in že zgodaj izbrizgati svoje najboljše sposobnosti vsakdanjosti, nepravilnosti in lakoti napihnjenih trebuhov, pasjemu življenju brez gospodarja in nenehnemu valovanju istega časa in prostora, krvnim telescem, ki diše kot kvas in hmelj, rdeči kurjači, ki se prav dobro spominjajo razburljivih vstajajočih dejanj in prožnih gobastih tkiv, medtem ko visi podhranjenost vselej na izsesanih prsih vztrajnega upanja in luninih ciklih, a tudi na težko priborjenem vsakdanjem obroku; saj poznate te smešne in umazane divjake, srečne v neznanju, in zardevate ob njihovi živalski ljubezni in govoric brez pismenosti in zapovedanih kravat kmetovalcev za zeleno mizo s prigrizkom, ko s pohotno prebrisanostjo uživajo svoj opoldanski birokratski krožnik laži in suvajo v svoje sosede, da bi se jim razlila gobova juha, in čakajo na tisti napovedani čas, ko bo imel tudi iztrebek neko vrednost; in če že mislite na hrano in pijačo, ne pozabite na ajdovo polento in na ribja jajca, ikre in fetuse vseh dežel združene, nerojene otroke brez boga, čigar kosti lahko hrustajo pod zobmi prelatov in sladokuscev kot sveža zelenjava in kalamari, in poskusite jih kuhati v blatni vodi z malarijo in tifusom, nepoznanimi raki in bolečinami preobjedenosti z mesom, pripravljenim kakor koli, s potrpežljivostjo ljudstev brez keramike in obleke, ki molijo božanstva ognja in gnoja, zakaj strah poraja vero, neznanje pa vdanost; na koncu ne pozabite na okus marmelade in mravljičnih zadkov, ki so vas odžejali v dneh pripeke, ko so se lomile skale in topil asfalt, na mlakuže ob stranskih poteh ter pesmi z Volge in West coast, predvsem pa na njen glas, svež in oddaljen po telefonu, pet dvojok in mala peta, in tu mislim prav nanjo in na to, kar je dejala, s spominom na vse čudovite dni, ki vama jih je bilo dano preživeti v preteklosti in z mislijo na dogodke, ki sta jih načrtovala za prihodnost, kajti lepo je ob sončnih dneh in toplo ob pijači in morju, ki je neznansko globoko in skrivnostno na obzorju, pod plodnimi in gostimi oljkami in vsem tistim neizmernim čistim nebom, ki prepušča le zamišljenost ugibanj in mavrično igro barv, ob beli skali, ki jo je zasadil čas tebi in vsem drugim, tebi enakim v usodi tako blizu in hkrati tako daleč od kakršnekoli resnice, z ljubeznijo, ki je mnogo lepša in boljša od vsega, kar

so pesniki in novinarji kdaj opevali, nedostopna in neponiževalna, umetniška in svobodna, uničevalna in ustvarjalna, naivna in čista, spomni se le nekaterih noči in tistega posebnega pogleda nanje, ki jih je večnost ustvarila ob dneh samo zato, da bi bil potem užitek še toliko večji, tako rahločutna in občutljiva, da vama je uspelo ob jasnih dneh slišati celo rast trave in čutiti počasno kroženje zemlje z vama, ker sreča vedno pazi, da bi je kdo ne iztrgal, tiha in redkobesedna, ker je pomenljivost giba zamenjala besedo, da bi jo izboljšala; in okoli nje so tedaj prhutali mali vijoličasti metuljčki in svetloba se je poigravala z njihovimi prozornimi krili, toliko jih je bilo in tako zvestih in črna snažna muca jih je med oblizovanjem s svojima tačkama počasi lovila za zabavo in jih brez naglice jedla, ko so še migali s tipalkami in hvaležno gledali v svet, ki jim je izginjal za vselej; in gotovo se ne moreta spominjati vseh poljubov in koticov, kjer sta se ljubila in širila razumevanje, na čistih obrežjih in sredi smeti pod zelenim gradom in na gmajni ob glasu nedeljskih psov in izletnikov v bodeči suhi travi, ko je bil zrak tako zgoščen, da si ga čutil v dlaneh in minljivih trenutkih ugodja, in videti je bil kot osladni prošek, ki ga vzgaja neizprosno sonce in neokužen kot ledeniški studenec in nato so vama telesi vedno dišali po ljubimkanju in potni koži, ki se vama je zlepljala ob prsih, in zapuščeno ležišče je bilo tempelj norosti in odvrženih tehnik in zimski večeri niso nikoli vodili v tisočo noč, ker je bila pred vama vedno še ena, povsem nova, ki vaju je reševala pred gospodarjem dolgčasa, ki je omamljen ždel pred toplim ognjem tlečih panjev, pokrit z volneno deko prek kolen in napetih lic pihal vanj, da bi videl iskre, ker je bil tudi on navsezadnje le otrok in nič več; in ko je to počenjal, je mislil: »Človeka lahko zmotiš, ne moreš ga pa osrečiti,« in povsem udobno mu je bilo misliti na vso veliko tragedijo življenja s tega zornega kota in ob toplem ognju in dišečem grogu, medtem ko so drugi zunaj ob zorah vstajali v premraženih sobah in mislili na srečo, ki jih je doletela, da jim ni bilo treba vsak dan vstati in si reči »gremo, danes moram iti in ubiti zvezde, zakaj to je moje delo«; in tako preprosto so strmele tvoje oči, ki odsevajo globino in poezijo, ki je ni mogoče zajeziti, a jo izgubljaš kar tako, dan za dnem, ko jim ponujaš sivino vsakdanjosti, njim, modrecem, vajenim širokih obzorij, in jo izgubiš tudi povsem, ko ti rečejo: »Druge oči imaš, fant moj,« no, in to je naše dokončno spoznanje, ki ti ga posredujemo z neizmerno voljo omejenih teles, z žalostno onemoglostjo in veselo vzvišenostjo nelogičnosti, ker je človekova svoboda še premajhna, da bi utegnila razumeti svoje poslanstvo, malenkostnost pa nemočna, da ustavi poletne lete in spremeni notranjo lepoto v podobo, ki bi ne bila vsaj nekoliko popačena v tisti uri, ko bo dahnila: »Kaj ni hladno?«, ko ji bo duša uhajala, ne da bi mogla zares kam iti, in ko bo zadnji pozdrav namenjen tebi, brezciljni sedanjosti, ki si postavila zadnji rok vedno veliko prezgodaj, da bi mogla ta sploh kaj zapustiti, preden jo položiš v pozabo grozljive osamljenosti, ki pritiska na temena, v rahla tla ob negovanih rožah in težkih zvonovih, ki neslišno potrkavajo tebi in njim in preglašajo krik v zapečatenih ustih; in tako mehko, tako tiho jo spustiš v praznino, kakor da bi se tedaj s sivega neba spustile snežinke

in neslišno prekrile vse odkrite glave, široke rame, temne grude, sličice in marmornate plošče s svojo mokro neskončno tišino nad vedno istim in nespremenjenim obličjem resnice; in tedaj nepregibne ustnice spet zarišejo »čuj« in obleže z majhno očitajočo potočeno solzo v razredčenem in umirjenem zraku, medtem ko se praznina in osamljenost znova veliko prezgodaj odpreta in pogoltneta vase še zadnji, mirni vdih, v tistem strašnem ponavljajočem se času, ko se prava misel še ni bila zvalila, da bi utegnila s smehom v očeh zapeti hvalnico kruti lepoti nerazumljivega sveta. In mi prosimo: rešite nas te misli, kajti melodija se izteka.